

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

A VÁLTOZÓ EXPORTTÁMOGATÁSOK ÉS A VÁMOK HATÁSA AZ ÉLŐMARHA ÉS A MARHAHÚS KERESKEDELEMRE

KÖNIG GÁBOR

ÖSSZEFOGLALÁS

Magyarország csatlakozásával a marhaágazat számára is hozzáférhető exporttámogatások és a lebomló vámok a kivitel felfutását valószínűsítik. Sajnos azonban az EU kedvezményei sok esetben nem fedik le a fő célországokat és volumenhordozó exporttermékeket. Az exporttámogatások igénybevételének EU rendszeréhez való harmonizáció még nem zárult le. Elsősorban a forgalom eddigi alakulásából és a változó vámvédelemből következtethetünk a várható lehetőségekre. A kibővült EU felé irányuló exportban a nem fajtatiszta tenyészállat kategóriájába tartozó, 161-300 kg közötti nem vágásra szánt élőmarha (HS-0102904900), a vágásra szánt 81-160 kg közötti marha (HS-0102902100) és a csont nélküli, fagyasztott, nem negyedelt, nem lapocka és szegytájéki szarvasmarhahús (HS-0202309000) esetében találtunk lehetőségeket. A harmadik országok felé a 161-300 kg között más célra – nem vágásra – szánt élőmarha (HS-0102904900) esetében van exportbővülésre lehetőség. A csatlakozással megnövekvő importfenyegetettségünkre egyik kiemelt termékénél sem találtunk példát.¹

1. AZ EXPORTÁRUALAP ALAKULÁSA

A kínálatban a szerény, gyenge termelési háttér (az alacsony tenyésztési, tartási mutatók, a hatékony gazdálkodás gyengeségei, a specializáltság hiánya, a decentralizált termelés) gátolja, hogy megfizethető áron a hazai fogyasztók számára is minőségi terméket lehessen eladni és minőségi, versenyképes árualap képződjön. Feldolgozó kapacitásaink elegendőek lennének az esetleges hazai fogyasztásnövekedés ellátására, bár a környezetvédelmi és állatjóléti előírások teljesítésében és a koncentrációval elérhető hatékonyságnövelés elérésében még nagy a lemaradásunk.

A keresletben nem várható jelentős felfutás, hiszen a fogyasztási szokásainkban a marhahús nincsen kiemelkedő

helyen, s ezt az elmúlt időszak fogyasztási szintje sem indokolja, szemben például a tejjel. Bár igaz, hogy hazánk lemaradása az EU átlagos fogyasztásához képest a marhánál is jelentős, kb. 75%-os a hátrány. Fogyasztásunk alacsony szintjéhez hozzájárult, hogy a jó minőségű húsokat kivitelre szánják, mert a külföldi piacokon magasabb árat lehet ezekkel elérni. A BSE járvány után, a marhahústól való fogyasztói ódzkodás csökkenésével, a fogyasztás újra szerény növekedésnek indulhat. A nemzetközi tendenciák a hazai folyamatot erősítik. A fogyasztás húzta termelésnövekedés az EU felől szerény importemelkedést is eredményezhet egyes termékeknél.

¹ A cikk a Gazdálkodás korábbi számaiban Juhász Anikó és Orbánné Nagy Mária által hasonló témában közölt cikkéhez kapcsolódik.

1. táblázat

A marha- és borjúhústermelés és -felhasználás változása

	Termelés (Ezer tonna)	Import (Ezer tonna)	Export (Ezer tonna)	Felhasználás (Ezer tonna)	Hazai fogyasztás kg/fő/év	Önellátottság %
1995	73,4	21,7	29,0	70,5	6,9	104
1996	69,0	13,2	29,6	53,5	5,2	129
1997	65,7	14,1	30,3	50,2	4,9	131
1998	56,8	11,7	26,2	44,7	4,4	127
1999	58,2	4,3	19,8	41,9	4,2	139
2000	66,9	4,8	25,9	44,1	4,4	151
2001	55,8	3,3	22,4	39,9	3,9	139

Forrás: Élelmiszermérleg, 2003. alapján saját számítás

A gyenge termelési háttér gátolja az erős hazai kínálat kialakulását, így exportlehetőségeink is korlátozottabbak. A hazai keresletben a fogyasztási szokásaink miatt nem várható jelentős felfutás, bár a marhahúshoz való újbóli visszatéréssel, ami egyébként a nemzetközi fogyasztás növekedésének alapja, a fogyasztás újra növekedésnek indulhat. Ez inkább importbővüléssel járhat, mintsem exportlehetőségeink növekedésével az amúgy is erős versenynek kitett piacokon. Ezt bizonyítja behozatalunk mennyiségének utóbbi két évben tapasztalt, az exportnál erőteljesebb növekedése is (9,7-6,9 tonna és 33,1 -25,3 tonna). A külpiazi versenyképességben csatlakozásunkkal megváltozó feltételek miatt jelentősek a várakozások a marhaágazatban is, melyben a változó exporttámogatások és a vámok különös jelentőséget kapnak. A vámok és exporttámogatások változásának hatását egyes kiemelt termékek esetében vizsgáltuk, mely termékek jelentősen részesednek az élőmarha és a marhahús forgalmából.

2. AZ EXPORTTÁMOGATÁS VÁLTOZÁSA ÉS HATÁSA A MARHAÁGAZAT KÜLKERESKEDELMI FORGALMÁRA

A marhaágazatban az EU exportvisszatérítési viszonylag kiegyenlített

alakulnak. A 2003 januári, áprilisi, júniusi, szeptemberi és a 2004 márciusi állapot szerint is 40 féle CN 12 kódszámú áru kap export visszatérítést, s a támogatott termékek köre kis mértékben változik csupán. 2003 áprilisában változás történt, amikor az Egyiptomba szállított termékek (020130009120 és 020130009100 számú szarvasmarhahús frissen, hűtve, csont nélkül) maradtak ki az export visszatérítésből. Ez a változás hazánkat nem érinti. *Az exportvisszatérítésben részesülő termékkör, a célországok, a visszatérítés összege szinte állandó a 2002 ősztől 2004 márciusáig kibocsátott szabályozás szerint.* Ez segíti az exporttámogatás igénylésének kiszámíthatóságát, szemben például a tejágazat támogatásával. Ez alapján tehát *érdemes és lehet számolni a szarvasmarha szektor támogatásával csatlakozásunk után.*

A jelenlegi EU támogatási rendszer egy szűkebb termékkör számára nyújt csupán kedvezményeket a korábbi évekhez képest, amikor a magyar export szempontjából fontos termékekre is vonatkozott az EU exportvisszatérítési rendszere. 2002 szeptemberében az exporttámogatások köre bővebb volt 11 db termékkel. A bővebb körbe tartozott a más célra szánt és/vagy vágásra kerülő tehén, üsző, valamint a tenyésztésűk és

tenyésztetnek szélesebb köre. A 161-300 kg-os más marhát elsősorban Horvátországba és Görögországba exportáltuk 2002-ben. A horvát exportunkban más fontosabb cikkeinket (például a vágásra szánt 81-160 kg közötti marhát) sem támogatja az EU. Jelenleg az exporttámogatásban részesülő termékek közül csak 3 cikk tartozik az élőállatok körébe, pedig számunkra ez a termékkör a lényegesebb. A fajtatiszta tenyészűsző, a fajtatiszta tenyésztésű és a 300 kg feletti vágómarha részesülhet támogatásban. A 300 kg feletti vágásra kerülő marha Libanonba és Egyiptomba irányuló exportja részesül támogatásban, maga a termék nekünk is kiviteli cikk, sajnos azonban célpiacaink nem egyeznek.

A marhahúsfélék elsődleges célállomásai, melyeket támogatásban részesít az EU, a volt Jugoszlávia országai, a volt Szovjetunió államai, Közel-Kelet, Afrika és egyes ázsiai országok. *A támogatott húsfélék termékköre igen széles, 37 cikket ölel fel, a fajtatiszta tenyészállattól kezdve a vágómarhán át, az elsődlegesen feldolgozott és a feldolgozott készítményekig terjed, tehát a CN 0102, a 02 és a 16-os csoport is megtalálható a támogatott termékek között. A támogatott termékek közül régóta kiemelkedő exporttámogatásban részesül a friss szarvasmarhahús (020130009100) Egyiptomba irányuló exportja: 205 euró/100kg azaz 51250 Ft volt 2004 márciusában. A szarvasmarha hátulsó negyed (0201205000) hazánk fontos exportcikke, exporttámogatás szempontjából sajnálatos, hogy a fő piacaink EU tagállamok, de a harmadik országok közül a Romániába irányuló exportunkban igénybe lehetne venni a támogatást. A CN kód alapján egyrészt nem lehet teljesen megfelelést találni a hazai termék és az uniós termék között, másrészt a támogatott célországok között sem található Románia. Ez a probléma más terméknél is jelentkezik. A*

fagyasztott más szarvasmarhahús fő piaca Románia, Svédország és Észtország. A termék azonosíthatósága itt is bizonytalan, és bár elég tág a támogatható célpiacok köre, sajnos a mi célpiacaink nem tartoznak bele.

Sajnos az EU kedvezményei sok esetben nem fedik le marhaágazatunk fő célországait és exporttermékeit. A magyar HS kód 10 számjegyű, míg az EU 12 számjegyig osztályozza a visszatérítésben részesíthető termékeket, ezért nehéz megfelelést találni a magyar és az EU termékek között.

Hazánkban az élőmarhára és a marhahúsról nincsen támogatás, így még az EU szűkülő támogatási lehetőségei is kedvezőbb helyzetet teremthetnek exportunk számára.

3. A VÁMOK VÁLTOZÁSÁNAK HATÁSA AZ ÉLŐMARHA ÉS A MARHAHÚS KERESKEDELMÉRE

EU csatlakozásunkkal hazánk is átveszi az EU harmadik országokkal szemben alkalmazott vámpolitikáját. Ez egyrészt új vámok megjelenésével jár, másrészt egyes vámok felszámolását eredményezi. *Az EU és a csatlakozó CEFTA országok egyesülésével vámmentes belső piac részévé válik hazánk is. Ezzel e két térség, ill. 24 ország felől az import vámmentesen érkezhethet hazánkba, de a megszűnő vámok hazánk számára is bővülő exportlehetőséget jelenthetnek e belső piacra.*

A fő termékcsoportok – az élő állat (01) és a húsfélék (02) – kereskedelmi kedvezményei az utóbbi években tovább nőttek. Az alap vámkedvezmények magyar részről nagyobb mértékűek az EU importra, de húsféléknél kicsi az EU előnye. A 2002-es liberalizációs megállapodás négynullás listájába mind a húsfélék, mind az élő állat bekerült. Ez azt jelenti, hogy e termékekre a szerződő felek, az EU és Magyarország, kölcsönö-

sen felszámolják az importvámokat és az export-visszatérítéseket. Az egyes csoportoknál azonban nem fedik egymást a kedvezmények. Az EU által adott 01-es és 02-es termékcsoportra vonatkozó kedvezmények részesedése az összes kedvezményből a két nullás megállapodás kedvezményei esetében mindig kisebbek, mint a magyar kedvezmények (01-nél és 02-nél az EU a termékek 1 és 5%-át részesíti kedvezményben, míg Magyarország 90 és 2%-át). A négynullás megállapodásban az EU kedvezményei 0, ill. 85%-át részesítik a termékeknek kedvezményben, míg Magyarország a 0 és 75%-át, a klasszikus megállapodásban újra hazánk nyújt plusz kedvezményt. A négynullás megállapodás által érintett termékek forgalma a legjelentősebb, a kedvezményezett húsfélék 82%-át teszik ki a 4 nullás kedvezmények alá tartozó termékeknek.

Egyes kiemelt termékek kvótakihasználását vizsgálva látható, hogy míg az EU javította a kvótakihasználását, addig Magyarország kvótakihasználása tovább gyengült. Az EU 2002-ben kezdte meg a kedvezményes kvótákat kihasználni, s mindjárt az első évben a friss és a fagyasztott marhahúsnál 44%-ot ért el. Nálunk a 2000-tól 2002-ig tartó időszakban a kvótakihasználás e termékeknel 93%-ról romlott 46, majd 15%-ra. A tovább feldolgozott marhahúsnál az EU kvótájának 21%-át használja fel, Magyarország 0%-ot. Élő marhánál az EU kvótakihasználása 45%. Hazánk kvótakihasználása a maximum 80kg-os élő marhánál 2%, a 80-300 kg-osnál 1% és a 300 kg felettinél 11%.

Élőmarha

Mivel az EU-ból és a harmadik országokból nem érkezik jelentős *élőmarha* mennyiség, így az importfenyegettségünk innen minimális, szemben a

csatlakozó 9 országgal, ahonnan az összes élőmarha behozatal 82%-a származik. *A csatlakozó 9 országból érkező importunkban megszűnő hazai vámok miatt jelentkező importfenyegettségünket az innen érkező behozatalunkban legfontosabb termékek esetében vizsgáltuk meg.* Ezek a más *szarvasmarha 161-300 kg között és a 300 kg feletti vágásra kerülő marha*. Az első termék CEFTA importjának súlyozott védelme 1,94%, ez 0-15% között változik. Innen származik a termék összes behozatala. Importunkban fő szállítóink, Csehország és Szlovákia nem használja ki a 4500 tonna kvótát, így 0%-os vámmal már jelenleg is szabadon szállíthat (kvóta nélkül korlátlanul 15% vám terhelné az importot). A behozatal látványosan nőtt 2002-ben, akár csak a második terméknel, bár ott a növekedés folyamatos. A második termék vámvédelme 5,57%, a szóródás azonban nagy (0-15%). Szlovákia és Lengyelország a legfőbb beszállítóink, a kedvezmény olyan, mint az első terméknel, tehát a csatlakozás nem változtatta a kereskedelmi forgalom alakulását.

Az EU felé irányuló kivitelünkben a megszűnő EU-s vámok miatt felmerülő exportlehetőségünket az exportunkban legfontosabb más szarvasmarha 161-300 kg között és a vágásra szánt 81-160 kg közötti marha esetében vizsgáltuk. Az első termék EU felé irányuló kivitelének vámterhe 5,56%, súlyozva, mivel kicsi a forgalom a vámtéher 0,36%. Összes kivitelünknek csupán 30%-a megy az EU-ba. A kivitel 2002-ben jelentősen csökkent. A második termék kivitele alacsony, vámterhe 5,92%, súlyozott vámterhe 0,24%. A lebomló vámok, alapvámok lehetőséget jelentenek a kivitelünk bővítésére.

A csatlakozók felé irányuló kivitelünkben a megszűnő CEFTA vámok miatt felmerülő exportlehetőségünket az ide irányuló exportunkban legfontosabb

terméknél, a vágásra szánt 81-160 kg közötti marha esetében vizsgáltuk meg. Ide irányuló exportból 47%-kal részesedik, a kivitel növekvő. A régió súlyozott vámterhe 2,71%, de erősen szóródik (0-15%). Kvótán belül történik a szállítás, nulla vámteher, így már ma szabadon szállítunk ide (kvótán túl 15% lenne a vámteher).

A harmadik országok felé irányuló kivitelünkben felmerülő exportlehetőségeinket a 161-300 kg közötti más szarvasmarha esetében vizsgáltuk meg. A kivitel 2002-re jelentősen megugrott, az összes kivitelből a harmadik országok 90%-kal részesednek. Az átlagos vámteher jelenleg 14%, a legjelentősebb piac Horvátország viszonylatában ez néhány százalékot csökkenteni fog, mert kedvezőbb az EU és Horvátország közötti liberalizáció, mint jelenleg hazánk és Horvátország között. Ez kivitelünk bővülését teszi lehetővé.

Marhahús

Az EU felől érkező importunkban megszűnő hazai vámok miatt kialakuló importfenyegetettségünket az EU felől érkező importunkban legfontosabb termékeknek, a szarvasmarha elülső negyed és a fagyasztott más szarvasmarhahús esetében vizsgáltuk meg. Mindkét terméknek a forgalommal súlyozott vámvédelem nulla, mert nem lépik túl a magasan meghatározott kvótát, így a kedvezményes kvóta keretében e termékek már ma vámentesen szabadon szállíthatóak. Mindkét terméknek az EU a fő szállító 100, ill. 71%-os részesedéssel. A behozatal főleg az elülső negyed esetében nő, míg a másik ingadozik. Így a csatlakozással megszűnő vámoknak nem lesz hatásuk e termékek behozatalára.

A CEFTA országok felől érkező importunkban legfontosabb termék, a fagyasztott más szarvasmarhahús eseté-

ben a vámvédelem 0-25% között szóródik, a súlyozott vámvédelem 1,16%. A kedvezményes kvótán belül szabad, korlátlan a behozatal már ma is. Behozatalunk jelentősen nőtt 2002-ben.

A harmadik országok felől érkező importunkban megszűnő hazai vámok (az új EU-s vámok átvételével) miatt kialakuló importfenyegetettségünket a harmadik országok felől érkező importunkban legfontosabb termékeknek, a fagyasztott más szarvasmarhahús esetében vizsgáltuk meg. Behozatalunk jelentősen nőtt 2002-ben, az összes forgalomból 25%-kal részesedik a régió. A harmadik országok felől vámvédelmünk nulla. Fő piac Uruguay és Ausztrália. Az EU vámvédelme 221%-os lesz csatlakozásunkkal. Ez minden bizonnyal megnehezíti az importot.

Az EU felé irányuló kivitelünkben a megszűnő EU-s vámok miatt felmerülő exportlehetőségünk az exportunkban legfontosabb terméknél, a szarvasmarha hátulsó negyed és a fagyasztott más szarvasmarhahús esetében érdekes. Az EU aránya e termékek exportjából 84 és 19%. A kivitel 2002-ben bővült. A megadott kedvezményes kvótától mindkét terméknek igen messze vagyunk még, így 0%-os vámmal exportálhatunk már ma is. A csatlakozás nem jelent változást kereskedelmi lehetőségeinkben.

Az CEFTA felé irányuló kivitelünkben legfontosabb termék a fagyasztott más szarvasmarhahús. E termék kivitele folyamatosan bővült, a régió részesedése 82%. A csatlakozóknál a súlyozott vámteher 0,3%, de ez erősen szóródik. Különösen Szlovéniában és Lengyelországban magas a vámteher. A lebomló vámmal kivitelük bővíthet.

A harmadik országok felé irányuló kivitelünkben felmerülő exportlehetőségünket az exportunkban legfontosabb terméknél a fagyasztott más szarvasmarhahús esetében vizsgáltuk. A harmadik

országokba irányul a kivitel 80%-a, ami 2002-ben jelentősen bővült. A jelenlegi 16,06%-os vámteher a fő piacon, Romániában 15,76%, az átlagos vámteher a csatlakozás után a 25, 21 százalékot is

eléri. 2000 tonnáig nem kell majd vámot fizetni (most sem kell a kvótán belül), de e felett 25%-os a vám. Az MFN alapvám 40% marad.

FORRÁSMUNKÁK JEGYZÉKE

- (1) Juhász Anikó – Orbánné Nagy Mária (2003): A vámok és az export visszatérítések várható változása az EU tagság után a harmadik országok felé irányuló magyarországi kivitelben I. Gazdálkodás, 2003/6. – (2) Juhász Anikó – Orbánné Nagy Mária (2004) A vámok és az export visszatérítések várható változása az EU tagság után a harmadik országok felé irányuló magyarországi kivitelben II. Gazdálkodás, 2004/1. – (3) Kartali János – Juhász Anikó – Kőnig Gábor – Kürti Andrea – Orbánné Nagy Mária – Stauder Márta – Wagner Hartmut (2003): A nem „költség – ár” eredetű versenyképesség tényezői a fontosabb termékpályákon. AKII, kézirat. – (4) Juhász Anikó – Kőnig Gábor (2002): Az Európai Unió és Magyarország közötti agrárkereskedelem liberalizációjának hatásai. AKII, kézirat. – (5) Juhász Anikó – Kőnig Gábor – Orbánné N. M. (2003): Magyarország EU csatlakozásának várható hatása a harmadik országokkal történő agrár-külkereskedelmünkre. AKII, kézirat. – (6) Kartali J. et al. (1998): Élelmiszer-gazdasági termékeink várható versenyképessége a kibővült európai piacokon. Európai Tükör Műhelytanulmányok. – (7) Nyárs Levente – Papp Gergely (2002): Az állati eredetű termékek feldolgozásának versenyhelyzete. AKII tanulmány, 2002.7. – (8) Official Journal : Export refunds on beef and veal 2002-2004. – (9) Commission Regulation (EC) No /2004 of 12 March 2004, fixing the export refunds on on beef and veal – (10) Élelmiszermérleg 2003., KSH.

**EFFECTS OF THE CHANGES IN EXPORT SUBSIDIES AND CUSTOMS
ON THE TRADE OF LIVESTOCK AND MEAT OF BEEF**

By:
KÖNIG, GÁBOR

With the accession of Hungary to the EU, it could be anticipated that cattle husbandry will be stimulated by the access of export subsidies and the suppression of

customs the export will soar upwards. Unfortunately, export subsidies of the EU do not favour the main target countries neither voluminous export goods. Negotiations with the EU concerning the harmonisation of export subsidies did not terminate yet. We are able to anticipate the possibilities on the base of recent data in turnover and the expected changes in customs. The export to the amplified EU could be realised with non pure-bred category of animals for breeding, domesticated, 81-300 kg weighing, not for slaughter designed living cattle (HS-0102902100), and beef: boneless, frozen, not quartered, without chuck and brisket (HS-0202309000). For export to a third country, living animals weighing 161-300 kg, not for slaughter (HS-0102904900) are open to be accepted for export. There is no example of threatening import in the category of the most favoured products of animal husbandry in the enlarged EU.